

ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИНИНГ ҚОНУН ИЖОДКОРЛИГИ ФАОЛИЯТИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Лазизбек Мадумаров

*Олтинқўл тумани прокурорининг катта ёрдамчиси, адлия кичик
маслаҳатчиси*

Дунёда сўнгги йилларда ҳуқуқ ижодкорлиги жараёнида ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва прокурор назорати фаолияти натижаларининг таъсири тобора кучайиб бормоқда. Хусусан, ҳозирги вақтда айрим хорижий мамлакатлар прокуратура органларига қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи берилган бўлиб, биргина МДХ давлатларида прокуратура органлари ташаббуси билан 200 дан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган. Хорижий мамлакатларда ҳуқуқни қўллаш жараёнида аниқланган муаммоларни бартараф этиш воситаси сифатида прокуратура органлари ҳуқуқ ижодкорлиги фаолиятига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Шу сабабли, прокуратура органлари ҳуқуқ ижодкорлиги фаолиятининг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш ҳамда ушбу жараёнга ҳуқуқ ижодкорлигининг замонавий механизмларини жорий этиш долзарб ҳисобланади.

Янги Ўзбекистонни барпо этишнинг дастлабки босқичида прокуратура органларининг қонун ижодкорлиги функцияси кескин кучайганлигига қаратилади. Хусусан, Ҳаракатлар стратегиясини амалга ошириш бўйича 2017–2021 йилларда қабул қилинган давлат дастурларида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси зиммасига 52 та (2017 йилда – 21 та, 2018 йилда – 20 та, 2019 йилда – 3 та, 2020 йилда – 6 та ҳамда 2021 йилда – 2 та) муҳим ва долзарб норматив-ҳуқуқий ҳужжатни бевосита ишлаб чиқиш ҳамда 139 та (2017 йилда – 39 та, 2018 йилда – 39 та, 2019 йилда – 36 та, 2020 йилда – 15 та ҳамда 2021 йилда – 10 та) норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳасини тайёрлашда иштирок этиш вазифаси юклатилган.

Янги таҳрирдаги “Прокуратура тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига кўра, прокуратура органлари фаолиятининг асосий йўналишлари сифатида қонун ижодкорлиги фаолиятида ҳамда жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш ишида иштирок этиш белгиланган.

Хорижий прокуратура органларининг ҳуқуқ ижодкорлиги фаолиятида иштирок этишнинг бир қатор шакллари асослаб беради. Хусусан, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни такомиллаштириш, бекор қилиш ва қабул қилиш бўйича таклифлар киритиш, ижтимоий муносабатларини

хуқуқий тартибга солиш зарурлигини аниқлаш (Латвия), қонун лойиҳаларини мустақил равишда ишлаб чиқиш ва парламентга тақдим этиш (Куба, Перу, Вьетнам), бошқа давлат органлари томонидан норматив-хуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда иштирок этиш (Корея, Аргентина, Грузия), ишлаб чиқиладиган норматив-хуқуқий ҳужжатларга хуқуқий баҳо бериш (АҚШ, Польша), бошқа давлат органларига маслаҳатлар бериш (АҚШ, Исроил, Эрон) каби шакллар белгиланган.

Хорижий мамлакатларда прокуратура органларининг хуқуқ ижодкорлиги жараёнидаги иштирокининг таҳлили асосида қуйидаги хулосаларга келинади:

биринчидан, прокуратура органларининг хуқуқ ижодкорлиги, шу жумладан қонун ижодкорлиги фаолиятида иштирок этиши прокуратуранинг асосий вазифаси ҳисобланмайди (Ўзбекистон Республикасида ушбу масала “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуннинг 4-моддасига асосан прокуратура органлари фаолиятининг асосий йўналишларидан бири ҳисобланади) ҳамда ушбу вазифа унчалик кўп бўлмаган давлатларнинг конституцияларда, прокуратура тўғрисидаги қонунларда ва бошқа норматив-хуқуқий ҳужжатларда мустаҳкамланган;

иккинчидан, дунёнинг аксарият давлатларида замонавий шароитларда прокуратура органлари ўзининг асосий функциялари билан бирга қўшимча функцияларни ҳам амалга оширади;

учинчидан, ижобий хорижий тажриба сифатида Бош прокуратуранинг Олий Мажлисидаги Ваколатли вакили лавозимини жорий этиш таклиф этилади; тўртинчидан, Бош прокурорнинг Олий Мажлис Сенатидаги ҳисоботида прокурор назоратини амалга ошириш давомида аниқланган қонунчиликдаги бўшлиқлар ва қарама-қаршиликлар тўғрисида маълумот киритишни, шунингдек, қонун ости норматив-хуқуқий ҳужжатлардаги бўшлиқлар ва қарама-қаршиликлар тўғрисида ҳар йили Ўзбекистон Республикаси Президентига ахборот киритиб бориш механизмини назарда тутиш.